

1. Diverse grunneiere.

(Konsesjon for erverv av vannfallrettigheter i Odda og Låtefossvassdraget under forutsetning av at fallene som er vernet, ikke bygges ut.)

Kongelig resolusjon av 17. januar 1992.

Innledning:

Saken gjelder en søknad om overføring av fallrettigheter i Odda og Låtefossvassdraget fra dagens eiere, tilbake til eierne av de grunneiendommer som rettighetene i sin tid ble utskilt fra. Vassdraget er vernet og fallrettighetene er ikke utnyttet.

Interessentskapet Bugge & Christiansen har levert følgende søknad av 19. juni 1990:

«Prinsipalt:

Søknad om fritak for konsesjonsplikt ved erverv av rettigheter i vassdrag, jfr. industri-konsesjonsloven av 1917 § 1, 4. ledd.

Subsidiært:

Søknad om innvilgelse av konsesjon for erverv av samme.

Sakens bakgrunn:

I tiden fra 1913 og visstnok fram til bergynnelsen av 1920-åra ble det av div. utenbygds-personer foretatt en rekke oppkjøp av vassdragsrettigheter/fallrettigheter i div. vassdrag i Oddadalen, hovedsakelig i Odda og Låtefossvassdraget. Oppkjøpene ble gjort i det øyemed å utnytte de rettigheter de enkelte grunneiendommer, gårdsbruk som lå til vassdragene, hadde i vassdragene i kraft av sin beliggenhet og derav følgende eiendomsrett til vassdraget i henhold til tradisjonell norsk vassdragsrettslære, i forbindelse med kraftutbygging.

Vassdragsrettighetene ble skilt ut fra grunneiendommene ved skylddeling og gitt egne bruksnummer i grunnboka.

Rettighetene ble etter relativt kort tid overført fra de personlige oppkjøpere til selskapet A/S Låtefoss. I dette selskaps eiertid ble det gjenstand for tvangsauksjon og ved tvangsauksjonsskjøte utstedt av Hardanger namsrett tinglyst den 17. mars 1924 ble grunnbok-hjemmelen overført til advokatene Herman Christiansen og Wilhelm Bugge.

Noen utnyttelse av rettighetene til vassdragsutbygging kom aldri i stand, og i begynnelsen av 80-åra tilbød interessentskapet Bugge & Christiansen, som hjemmelshaver betegner seg, å selge rettighetene til de grunneiendommer som rettighetene i sin tid ble skilt fra, mot at disse betaler det samme nominelle kronebeløp som de i sin tid mottok i forbindelse med salgene.

Det er nå aktuelt å tilbakeskjøte de nedenfor nevnte rettigheter, heretter benevnt med gnr. og bnr. på de ovenfor nevnte vilkår. Nedenfor er de aktuelle bruksnummer anført.

Ved hvert bruksnummer er oppført det bruk rettighetene i sin tid ble utskilt fra med navnet på nåværende grunneier samt den pris som selgerne har krevd.

I enkelte tilfeller er det oppført flere gnr./bnr. og navn på kjøpersiden. Dette skyldes at det i tiden etter at fraskillelsen av vassdragsrettighetene fant sted, i flere tilfeller har funnet sted fraskillelse av nye grunneiendommer fra de grunneiendommer utskillelsen i sin tid skjedde fra. For at også disse senere utskilte eiendommer skal få tilbake sin andel av de opprinnelige rettigheter i vassdraget er det derfor nødvendig at også disse figurerer på kjøpersiden, slik at man oppnår en ordning av eiendom/rettighetsforholdene til det aktuelle vassdrag som er i samsvar med det som ville gjelde direkte i kraft av vassdragsloven av 1940 sine regler, dersom omhandlede utskillelse ikke hadde funnet sted.

Siktemålet er da at etter at kjøper har fått tinglyst skjøte så skal hjemmelshaverne begjære sammenføyning med sin grunneiendom slik at den opprinnelige rettstilstand i vassdraget gjenopprettes.

Undertegnede har ikke kjennskap til hvilket potensiale de aktuelle rettigheter har i kraftutbyggingssammenheng. Sett på bakgrunn av generell forhistorie tar jeg det imidlertid for gitt at potensialet er større enn 1 000 naturhestekrefter slik som framgår av lovens § 1, og at det også i øvrige henseende dreier seg om et i utgangspunktet konsesjonspliktig erverv. Jeg går imidlertid ikke nærmere inn på dette da jeg går ut ifra at konsesjonsmyndigheten har tilgang på de nødvendige opplysninger dersom dette spørsmålet er relevant for saksbehandlingen.

Begrunnelsen for grunneiernes ønske om å få erverve rettighetene framgår av redegjørelsen ovenfor. Det understrekes at det kun er tale om å gjenopprette grunneiendommens tidligere posisjon som eiendommer med fulle vassdragsrettigheter i tilliggende vassdrag. Når det gjelder kraftutbygging, er såvidt jeg forstår også Låtefossvassdraget fredet. Jeg er noe usikker på om dette også gjelder hovedvassdraget, Oddavassdraget, men såvidt meg bekjent er heller ikke vassdragsutbygging her aktuell politikk. Under enhver omstendighet forutsetter jeg at konsesjonsmyndigheten har tilgang på nødvendige relevante fredningsbestemmelser i den utstrekning dette er relevant for saksbehandling.

Etter undertegnades oppfatning taler sakens fakta for seg selv, og ytterligere argumentasjon for hensiktsmessigheten av å innvilge erverskonsesjonsfritak skulle være unødvendig da det klart må dreie seg om et tilfelle der den nye bestemmelsen i industri-konsesjonslovens § 1-4 bør komme til anvendelse.

Under enhver omstendighet må konsesjon kunne innvilges på grunnlag av bestemmelsen i samme lovs § 3.

På bakgrunn av ovenstående tillater jeg med derved å søke om innvilgelse av ervervs-konsesjonsfritak, eventuelt konsesjon for nedenstående grunneiere i forbindelse med erverv av nedenforstående gnr./bnr.:

Nr.

42/8	«Forva»				
	Utgått fra	42/1	Ansgard og Ranveig Enge	kr.	2 000,00
42/10	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra	42/1	Ansgard og Ranveig Enge	kr.	500,00
42/11	«Gamlesagen»				
	Utgått fra	42/1	Ansgard og Ranveig Enge	kr.	2 000,00
40/11	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra	40/1	Hallstein Tveit		
		40/4	Jens Aga Tveit		
		41/1	Daniel Berge		
		40/2	Torgeir Tveit		
		40/3	Sammenføydd med 40/1		
		41/2	Sammenføydd med 41/1		
		41/4	Knut Berge		
		40/6	Jakob Tveit	kr.	3 876,50
41/7	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra	41/3	Johannes Sandvin		
		41/5	Johannes Sandvin		
		41/6	Hallstein Skare, Salmund Skare og Alf Grønsdal	kr.	5 000,00
42/14	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra	42/2	J. Sandvin		
		42/5	Salmund og Torbjørg Skare	kr.	500,00
42/9	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra	42/5	J. Sandvin		
		42/5	Salmund og Torbjørg Skare	kr.	4 000,00
38/10	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra	38/2 og 38/3	Sammenføydd med 38/2 Helge Heng (Olav Kili)	kr.	4 000,00
38/20	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra 38/2 og	38/3	Helge Heng (Olav Kili)	kr.	1 000,00
47/3	«Oddavassdraget»				
	Utgått fra 47/1 og	47/2	Gyda Grønsdal	kr.	5 000,00
45/2	«Oddavassdraget»				
	Utgått fra	45/1	Jakob og Marit Espeland	kr.	5 000,00
38/19	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra	38/1	Asbjørn Skare	kr.	8 000,00
40/13	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra	40/5 og 40/9	Salmund og Torbjørg Skare	kr.	2 000,00
38/21	«Oddavassdraget»				
	Utgått fra	38/4	Sigmund Skare	kr.	500,00
38/11	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra	38/4	Sigmund Skare	kr.	2 000,00
38/9	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra	38/1	Asbjørn Skare	kr.	2 000,00
37/16	«Oddavassdraget»				
	Utgått fra	37/6	Gunnar O. Øyna	kr.	1 000,00»

Norges vassdrags- og energiverk har avgitt følgene innstilling i saken:

«Vedlagt oversendes brev av 19. juli 1990 fra advokat Håvard Skjeldås med søknad om fritak fra konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven. Bakgrunnen for søknaden er at den forestående eiendomsoverdragelsen dreier seg om tilbakeføring av tidligere solgte fallretter til de nåværende eierne av de eiendommene som for over 70 år siden solgte fallene.

Prinsipalt er det søkt med påberopt hjemmel i lovens § 1, det nye 4. ledd. Isolert sett sier dette leddet at det kan gjøres unntak fra konsesjonsplikt når særlige hensyn foreligger, – og særlige hensyn foreligger utvilsomt i denne saken. Når vi likevel er i tvil om nevnte ledd kan nyttes, skyldes det forhistorien for lovendringen som førte til dette leddet. Av

Ot.prp. nr. 31 for 1989–90 synes det å gå frem at formålet ene og alene var å løse problemer i forbindelse med omorganiseringer av kommunale verk og ved fusjon av industriselskaper. Tilbakeføring til opprinnelige eiere vil vi derfor tro ligger utenfor.

Subsidiært har advokat Skjelås søkt om konsesjon med hjemmel i industrikonsesjonslovens § 3. Riktignok omhandler denne paragrafen erverv der det ikke tas sikte på å utnytte eller selge vannkraften, men det er gjort unntak for adgang til «at utnytte vandrifaldet som kraftkilde til eget behov for lys, varme –» m. v. Ettersom vassdraget er varig vernet, vil det etter vårt syn ikke være riktig å gi konsesjon etter en paragraf som åpner adgang til en viss utbygging.

Imidlertid er vi kommet til at nettopp det forhold at vassdraget er vernet, medfører at tilbakeføring av rettigheter ikke er konse-

sjonspliktig etter industrikonsesjonsloven. Så lenge vernet består, kan ikke fallet utbringes til noe som helst for så vidt angår kraftproduksjon, jfr. lovens § 1, 1. ledd, og vil derfor ikke være gjenstand for konsesjonsvurdering i det hele tatt.

Skulle derimot vernet senere bli opphevet, vil konsesjonsplikt umiddelbart inntre også for eierne av de eiendommene som tidligere solgte rettighetene, dersom disse nå igjen overtar fallene.»

Departementets bemerkninger:

Den foreliggende sak gjelder overføring av fallrettigheter. Rettighetene tillå opprinnelig flere eiendommer i Odda- og Låtefossvassdraget, men ble gjenstand for oppkjøp i tiden fra 1913 frem til begynnelsen av 1920 årene i det øyemed å utnytte fallrettighetene kommersielt. Utbygging av fallene kom imidlertid aldri i stand. Det søkes nå om å få tilbakeført fallrettighetene til de opprinnelige grunneiere som rettighetene i sin tid ble utskilt fra, slik at den opprinnelige eiertilstand i vassdraget blir gjeninnført.

Hjemmelshaver søker om fritak for konsesjonsplikt i medhold av industrikonsesjonsloven av 1917 § 1, 4. ledd, som gir adgang for Olje- og energidepartementet til å gjøre unntak fra konsesjonsplikt når særlige hensyn foreligger. Subsidiært søkes det om konsesjon etter § 3.

Norges vassdrags- og energiverk er kommet til at det overhodet ikke foreligger konsesjonsplikt. NVE mener at det siden vassdraget vernet så kan det heller ikke ved regulering antas å utbringe noe som helst forsåvidt angår kraftproduksjon. Vilåret for konsesjonsplikt etter industrikonsesjonslovens § 1, 1. ledd er således ikke til stede.

Etter departementets oppfatning gir vilkåret etter Industrikonsesjonslovens § 1, 1. ledd bare en henvisning til størrelsen eller potensialet på de fallrettigheter som trenger konsesjon, og gir ikke rom for en vurdering av om fallrettighetene vil bli utnyttet rent faktisk. At vassdraget er vernet vil derfor ikke medføre at ervervet ikke er konsesjonspliktig.

Olje- og energidepartementet finner i likhet med NVE at Industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd, ut fra formålet med bestemmelsen, ikke er anvendelig i dette tilfellet.

Departementet finner imidlertid at Industrikonsesjonslovens § 3 kan anvendes. Denne bestemmelsen gjelder nettopp erverv av vannfall som skjer uten å ha til hensikt å utnytte vannkraften.

Ettersom det må antas at overføring av fallrettighetene ikke skjer for å utnytte eller selge vannkraft kan konsesjon gis etter industri-

konsesjonslovens § 3, som gir adgang til en forenklet konsesjonsbehandling. Det forutsettes at kjøperen av fallrettighetene er norske statsborgere, da dette er et ytterligere vilkår for konsesjonsbehandling etter § 3.

Olje- og energidepartementet anbefaler at det gis konsesjon etter industrikonsesjonslovens § 3 for overføring av de nevnte rettigheter. I henhold til § 3, 2. ledd gir konsesjonen adgang til å utnytte vannfallet som kraftkilde til eget behov. Olje- og energidepartementet vil imidlertid presisere at konsesjonen ikke innebærer noen tillatelse til utbygging av fallet. Dette må undergis egen vurdering dersom dette skulle bli aktuelt. En eventuell utbygging som berører allmenne interesser i den grad at tillatelse etter vassdragsloven er nødvendig vil ikke kunne gjennomføres i et vernet vassdrag.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 § 3 gis de i søknaden nevnte personer konsesjon for erverv av de omsøkte fallrettigheter i samsvar med forslag inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 17. januar 1992.

2. Hedmark Energi AS.

(Korrigerings- og tillatelse til erverv av fallrettigheter i Lutufallet, Brødbølfoss og Sandkilfossen.)

Olje- og energidepartementets brev
30. januar 1992.

«Det vises til Deres brev av 2. januar d.å. vedrørende ovennevnte tillatelse som ble gitt ved kgl. res. av 24. mai 1991.

I sin innstilling av 8. mai 1991 utarbeidet NVE utkast til vilkår for erverv av fallrettigheter i Lutufallet, Brødbølfoss og Sandkilfossen. I NVE's vilkårssett for Brødbølfoss er det oppgitt at fossen ligger i Trysil kommune. Også i det trykte konsesjonsdokumentet heter det at disse fallene ligger i Trysil kommune. Dette er imidlertid ikke korrekt, idet Brødbølfoss ligger i Kongsvinger kommune.

Konsesjonsdokumentet skal dermed fortolkes i samsvar med ovennevnte. Departementet finner at dette er en åpenbar feil som ikke gjør det nødvendig å trykke konsesjonsdokumentet på nytt.»

3. A/L Nord-Østerdal Kraftlag.

(Ervervskonsesjon for overtakelse av andel av Hedmark Energi A/S' andel i kraftverkene i Orkla.)

Kongelig resolusjon 28. februar 1992.

Innledning

Den foreliggende sak gjelder søknad fra A/L Nord-Østerdal Kraftlag om tillatelse til erverv av andel i Kraftverkene i Orkla (KVO), samt overføring av reguleringskonsesjons for Orkla og Granavassdraget.

A/L Nord-Østerdal Kraftlag har i brev av 14. november 1991 søkt om tillatelse til å erverve 14,67 pst. av Hedmark Energi AS (HEAS) sin eierandel i KVO. Andelslaget er privateid.

Etter overdragelsen blir A/L Nord-Østerdal Kraftlag eier av alle anlegg og rettigheter som inngår i fellesskapet med 4,4 pst. Konsesjonen for A/L Nord-Østerdal er tidsbegrenset for 60 år med vilkår om hjemfall til staten, mens de offentlig eide sameiere har tidsubegrenset konsesjon uten hjemfallsklausul.

Overdragelsen utløser konsesjonsplikt, jfr. industrikonsesjonslovens § 2, tredje ledd nr. 22 fordi KVO innehar fallrettigheter og ervervskonsesjon i Orkla og Granavassdraget. Tillatelse til erverv, regulering og utbygging av Orkla og Grana ble meddelt KVO ved kgl. res. av 16. juni 1978.

NVE's innstilling

I sin innstilling av 23. januar 1992 uttaler NVE følgende:

«Overføring av andel i kraftverkene i Orkla til A/L Nord-Østerdal Kraftlag

NVE har ved oversendelse av 25. november 1991 fra Olje- og energidepartementet mottatt søknad av 14. november 1991 fra A/L Nord-Østerdal Kraftlag om tillatelse til erverv av andel i Kraftverkene i Orkla (KVO).

A/L Nord-Østerdal Kraftlag søker i henhold til industrikonsesjonslovens § 2, 3. ledd, nr. 22, samt vassdragsreguleringslovens § 10, nr. 1, om konsesjon for kjøp av 55 GWh av Hedmark Energi A/S (HEAS) årlige produksjonsandel i Kraftverkene i Orkla, tilsvarende 14,67 pst. av HEAS sin eierandel og 4,4 pst. eierandel av KVO.

Av økonomiske årsaker ønsker HEAS å selge 60 pst. av sin 30 pst. andel, tilsvarende 225 GWh av den årlige produksjonskapasitet.

HEAS har nå inngått avtale med Trondheim Elektrisitetsverk om å overdra 170 GWh av sin årlige produksjonsandel i KVO. Konsesjon ble gitt ved kgl. res. av 20. desember 1991. HEAS har også inngått kontrakt om salg av 14,67 pst. av sin eierandel i KVO, med A/L

Nord-Østerdal Kraftlag (viser til side 35 i bilag til konsesjonssøknaden).

A/L Nord-Østerdal Kraftlag skal ved overdragelsen overta en forholdsmessig del av de rettigheter og forpliktelser som ligger til grunn for den konsesjon som danner grunnlaget for KVO.

Eierforholdene i KVO blir etter en overdragelse til A/L Nord-Østerdal Kraftlag slik:

Trondheim Elektrisitetsverk		48,6 pst.
Sør-Trøndelag Kraftselskap		35,0 pst.
Hedmark Energi A/S		12,0 pst.
A/L Nord-Østerdal Kraftlag		4,4 pst.

A/L Nord-Østerdal Kraftlag er et andelslag som eies av abonnentene. For tiden er det ca. 9 000 abonnenter. Disse har i utgangspunktet 10 andeler á 50 kr hver. Andelskapitalen utgjør 4 497 300 kr., 12 pst. av andelene eies av det offentlige, mens 88 pst. eies av private.

A/L Nord-Østerdal Kraftlags forsyningsområde omfatter kommunene Os, Tolga, Tynset, Rendalen, Alvdal, Folldal samt deler av Stor-Elvdal. Dette innebærer at A/L Nord-Østerdal Kraftlag har strømforsyningen i en vesentlig del av KVO's nedslagsområde.

KVO innehar fallrettigheter og ervervskonsesjon i Orkla og Granavassdraget. Tillatelse til erverv, regulering og utbygging av Orkla og Grana ble meddelt KVO ved kgl. res. av 16. juni 1978. Konsesjonen ble gitt på ubegrenset tid. KVO besto den gang av Trondheim Elektrisitetsverk, Sør-Trøndelag Kraftselskap og Hedmark kraftverk.

NVE sendte ved brev av 5. desember 1991 søknaden ut på høring til fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Sør-Trøndelag fylkeskommune, Rennebu kommune, Orkdal kommune, Meldal kommune, fylkesmannen i Hedmark, Hedmark fylkeskommune og Tynset kommune.

Ingen av disse høringsinstansene har merknader til søknaden.

NVEs bemerkninger

Videreoverdragelsen til A/L Nord-Østerdal Kraftlag utløser konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven § 39, jfr. § 2, 3. ledd, nr. 22.

HEAS har en anstrengt økonomi, og har i lengre tid forsøkt å finne en løsning på disse problemene.

Våren 1990 forhandlet HEAS med en rekke interessenter i Norge og Sverige om salg eller leie av kraftverk og rettigheter. Hedkraft AS søkte den 30. januar 1991 om erverv av kraftverkene Osa, Kongsvinger, Lutufallet og Sandkilfossen med gjenkjøpsrett til HEAS etter 25 år.